

Anonymiserad version

Översättning

C-625/21 – 1

Mål C-625/21

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

8 oktober 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

22 september 2021

Klagande:

VB

Motpart:

GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH

[utelämnas]

I målet mellan sökanden i första instans, tillika motparten vid Oberster Gerichtshof, Gupfinger Einrichtungsstudio GmbH, Schärding (nedan kallad Gupfinger) [utelämnas] och svaranden i första instans, tillika klaganden vid Oberster Gerichtshof, VB, [utelämnas] [utelämnas] senast avseende 5 271,33 euro [utelämnas] har Oberster Gerichtshof [utelämnas] efter överklagande från VB av den dom som den 12 februari 2021 meddelades av Landesgericht Ried im Innkreis i egenskap av appellationsdomstol, mål 18 E 1/2lh-65, och genom vilken den dom som den 27 november 2020 meddelades av Bezirksgericht Braunau am Inn, mål 2 C 128/18t-57, delvis ändrades och delvis fastställdes, [utelämnas] fattat följande

Beslut:

..

A. Följande frågor hänskjuts till Europeiska unionens domstol (nedan kallad EU-domstolen) med begäran om förhandsavgörande:

1. Ska artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal tolkas så att det, vid prövning av en näringsidkares skadeståndsanspråk enligt avtal gentemot en konsument, vilket grundar sig på att konsumenten otillbörligt har hävt avtalet, är uteslutet att tillämpa dispositiv nationell rätt redan när det i näringsidkarens allmänna affärsvillkor finns ett oskäligt villkor som ger näringsidkaren rätt att välja att, vid sidan om dispositiv nationell rätt, göra gällande schablonmässiga skadeståndsanspråk?

Om fråga 1 besvaras jakande:

2. Är en sådan tillämpning av dispositiv nationell rätt utesluten även när näringsidkaren inte grundar sitt skadeståndsanspråk gentemot konsumenten på villkoret i fråga?

Om frågorna 1 och 2 besvaras jakande:

3. Strider det mot de ovannämnda unionsbestämmelserna att, när ett villkor innehåller flera bestämmelser (exempelvis alternativa påföljder vid otillbörlig hävning av avtalet), de delar av villkoret ska fortsätta gälla i avtalsförhållandet som ändå är i överensstämmelse med den dispositiva rätten och inte ska anses som oskäliga?

[utelämnas] [vilandeförklaring av målet]

Skäl:

1 I. Bakgrund

- 2 Gupfinger driver en inredningsbutik i Schärding (Österrike) och säljer bland annat kök med fast inredning.
- 3 VB, som är pensionär, köpte den 12 november 2017 ett kök med fast inredning till ett pris på 10 924,70 euro vid Gupfingers monter på en byggmässa i Ried im Innkreis (Österrike). Gupfingers allmänna affärsvillkor låg till grund för avtalet. Punkt V i detta avtal har följande lydelse (markeringar med fet stil i originalet):

V. Hävning av avtalet

Vid dröjsmål med mottagandet (punkt VII) eller av andra viktiga skäl, särskilt om kunden har gått i konkurs eller vid avvisning av en konkursansökan på grund av avsaknad av tillgångar och om kunden gör sig skyldig till dröjsmål med betalningen, har vi rätt att häva avtalet, om det ännu inte har fullgjorts i sin helhet av båda parterna. Vid hävning av avtalet kan vi, om kunden är

vällande, välja att kräva **schablonmässigt skadestånd på 25 procent av bruttofakturabeloppet eller ersättning för den faktiska skadan.**

Om kunden har gjort sig skyldig till dröjsmål med betalningen är vi befriade från alla andra skyldigheter avseende fullgörande och leverans och har rätt att stoppa ännu ej utförda leveranser eller tillhandahållanden och kräva **förskottsbetalning eller säkerhet** eller häva avtalet efter det att en rimlig tidsfrist har satts.

Om kunden – utan att vara berättigad till det – häver avtalet eller kräver att det ska hävas, kan vi välja att kräva att avtalet ska fullgöras eller samtycka till att avtalet hävs. I det senare fallet är kunden skyldig att i enlighet med vårt val betala **schablonmässigt skadestånd på 20 procent av bruttofakturabeloppet eller ersätta den faktiska skadan.** I den mån planeringsarbeten inte betalas separat gör vi gällande all vår upphovsrätt till planeringshandlingarna, om säljaren häver avtalet.

- 4 Den 28 november 2017 hävde VB köpeavtalet, eftersom han inte kunde köpa det hus som köket var avsett för.
- 5 Om köpeavtalet hade fullgjorts skulle Gupfinger ha gjort en vinst på sammanlagt 5 270,60 euro.
- 6 **II. Det hittillsvarande förfarandet**
- 7 Gupfinger väckte talan den 14 maj 2018 och yrkade att VB som avtalat skadestånd skulle betala köpesumman minus det som Gupfinger hade sparat på grund av att arbetet inte hade utförts. På grund av att köpeavtalet hade hävts skulle den fordran som Gupfinger senast angav till 5 270,60 euro betalas. Under förfarandet grundade Gupfinger inte sitt krav på de allmänna affärsvillkoren, utan på dispositiva bestämmelser i (den österrikiska) civilrätten.
- 8 VB gjorde i början av förfarandet ännu gällande att han inte var skadeståndsskyldig, eftersom hävningen var rättmätig. I förfarandet i tredje instans är det emellertid inte längre omtvistat att VB:s hävning av köpeavtalet var orättmätig.
- 9 VB invände senast att de allmänna affärsvillkoren ingick i köpet. Villkor V (tredje stycket) ger näringsidkaren rätt att vid orättmätig hävning från konsumentens sida välja mellan att av denne antingen begära schablonmässigt skadestånd på 20 procent av bruttofakturabeloppet eller att begära ersättning för den faktiska skadan. Eftersom detta villkor är oskäligt och betungande för VB i egenskap av konsument har Gupfinger rätt till högst 20 procent av den faktiska köpesumman.

- 10 Domstolen i första instans tillerkände Gupfinger 20 procent av bruttoförsäljningspriset (2 184,94 euro) och avslog yrkandet i övrigt. Med hänvisning till avgörande 3 Ob 237/16y från Oberster Gerichtshof slog domstolen i första instans fast att villkor V tredje stycket var klart ofördelaktigt för konsumenten på grund av den orimligt höga avgiften vid annullering. Om denna bestämmelse ströks i sin helhet i köpeavtalet, skulle emellertid (på grund av den dispositiva rätten) ett belopp på 5 270,60 euro betalas i ersättning till Gupfinger för skadan på grund av underlåtenhet att uppfylla avtalet. Om det oskäligen villkoret ströks skulle detta få en ”bestraffande” verkan för konsumenten. Av villkoret fick VB ändå intrycket att högst 20 procent av bruttoförsäljningspriset skulle betalas i ersättning vid hävning av avtalet. En konsument förväntar sig under inga omständigheter att ”den faktiska skadan” vid hävning av avtalet uppgår till nästan hälften av det avtalade priset utan någon som helst motprestation från säljarens sida. Ersättningen av skadan på grund av underlåtenhet att uppfylla avtalet ska därför begränsas till 20 procent av bruttoförsäljningspriset.
- 11 Appellationsdomstolen ändrade domen och biföll överklagandet [utelämnas]. Den omständigheten att ett villkor i de allmänna affärsvillkoren, vilket inte avser någon av de båda parternas huvudsakliga skyldigheter, är ogiltigt kan inte medföra att avtalet är ogiltigt. Enligt EU-domstolens praxis framgår det av artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG att de nationella domstolarna endast får förklara att ett oskäligt avtalsvillkor inte är tillämpligt, så att det inte får några bindande verkningar för konsumenten, men de får inte ändra villkorets innehåll. Avtalet i fråga ska nämligen i princip fortsätta att gälla oförändrat, bortsett från den ändring som följer av ogiltigförklaringen av de oskäligen villkoren, i den mån detta är möjligt i rättsligt hänseende enligt de nationella bestämmelserna. Artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG hindrar inte att en nationell domstol upphäver ett oskäligt villkor och ersätter det med en dispositiv nationell bestämmelse med tillämpning av avtalsrättens principer. Att ersätta ett oskäligt villkor med en sådan bestämmelse är snarare helt och hållet motiverat med hänsyn till målet med direktiv 93/13/EEG, eftersom detta medför att avtalet kan bestå och förbli bindande för parterna, trots att det ogiltigen villkoret har ogiltigförklarats. Enligt EU-domstolens praxis syftar artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG inte till att samtliga avtal som innehåller oskäligen villkor ska ogiltigförklaras. Ett villkor avseende hävning, vilket föreskriver att den faktiska skadan ska ersättas och därmed återger den dispositiva lagstiftningen, är inte otillbörligt. Att begränsa skadan på grund av underlåtenhet att uppfylla avtalet till 20 procent av bruttoförsäljningspriset är inte förenligt med EU-domstolens praxis, enligt vilken det framgår av ordalydelsen i artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG att de nationella domstolarna endast ska förklara att en oskäligt avtalsbestämmelse inte är tillämplig, men inte har befogenhet att ändra dess innehåll. Att tillämpa dispositiv rätt är möjligt i det nu aktuella fallet. Gupfinger har ett positivt avtalsintresse på grund av VB:s orättmätiga hävning av avtalet.
- 12 Appellationsdomstolen tog upp överklagandet till prövning vad gällde frågan huruvida en näringsidkare kan undvika att den dispositiva rätten utsluts i den mening som avses i EU-domstolens senare praxis (dom av den 27 januari 2021,

C-229/19 och C-289/19) genom att underlåta att återropa det ogiltiga villkoret gentemot konsumenten.

- 13 Oberster Gerichtshof har nu att besluta om VB:s överklagande av appellationsdomstolens beslut.
- 14 Det ska enligt de lägre instanserna (vilket också är ostridigt mellan parterna) i detta avseende hänvisas till hittillsvarande praxis från Oberster Gerichtshof (3 Ob 237/16y; RIS-Justiz RS0016914 [T63]), enligt vilken den schablonmässiga avgiften på 20 procent vid annullering ska anses vara klart ofördelaktig i den mening som avses i 879 § stycke 3 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (den allmänna civillagen) (nedan kallad ABGB) (och därmed oskälig i den mening som avses i artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG).
- 15 I överklagandet av appellationsdomstolens beslut har VB gjort gällande att en dispositiv bestämmelse till nackdel för konsumenten enligt EU-domstolen inte får tillämpas när ett oskäligt villkor är ogiltigt. Den omständigheten att ett villkor är ogiltigt ska beaktas ex officio. Den dispositiva rätten är inte heller tillämplig om näringsidkaren inte uttryckligen stöder sig på villkoret i de allmänna affärsvillkoren.
- 16 I sin svarsskrivelse har Gupfinger hänvisat till det lagstadgade skadeståndsanspråket enligt 921 § ABGB. Ett villkor som gör det möjligt för näringsidkaren att göra gällande detta lagstadgade skadeståndsanspråk utgör inte på något sätt rättsmissbruk i detta avseende. Det skulle dessutom vara märkligt att utesluta den dispositiva rätten med konsumentskyddet som täckmantel.
- 17 Bestämmelsen har följande lydelse:
- 921 § ABGB
- Hävningen av avtalet påverkar inte rätten till ersättning för den skada som orsakats av underlåtenheten att fullgöra avtalet. Den ersättning som redan har tagits emot ska återbetalas eller gottgöras på ett sådant sätt att inte den ena av parterna drar nytta av den andra partens skada.
- 18 Denna regel ger fordringsägaren rätt att av sin avtalspart, som har handlat oaktsamt, kräva skadestånd som grundar sig på intresset av att avtalet fullgörs. Gälldenären är skyldig att ersätta fordringsägaren för alla nackdelar som denna har åsamkats genom att gälldenären inte fullgjort avtalet.
- 19 Om man bortser från det oskäliga villkorets existens ska det överklagade avgörandet genom vilket Gupfinger tillerkändes ersättning på grund av underlåtelse att uppfylla avtalet, under alla omständigheter fastställas med tillämpning av denna bestämmelse (och ytterligare regler i den österrikiska skadeståndsrätten).

20 III. Tolkningsfrågorna

21 Fråga 1:

22 EU-domstolen har ansett att befogenheten att ersätta ett villkor med en utfyllnadsregel i nationell rätt är oproblematiske i de fall då ett avtal inte kan bestå när ett oskäligt villkor förklarats ogiltigt (C-26/13, Kásler, punkt 85).

23 Vidare klargjordes det exempelvis i avgörandet i målen C-482/13, C-484/13, C-485/13 och C-487/13, Unicaja Banco SA och Caixabank SA, att det är tillåtet att avhjälpa luckor i avtal genom en utfyllnadsregel i konsumentlagstiftningen, om det skulle få negativa konsekvenser för konsumentens rättsliga ställning om det oskäliga villkoret ströks utan att ersättas.

24 I dom av den 27 januari 2021, Dexia, C-229/19 och C-289/19, tolkade EU-domstolen senast bestämmelserna i direktiv 93/13/EEG på så sätt att en näringsidkare, som i egenskap av säljare har påtvingat en konsument ett avtalsvillkor som förklarats oskäligt och följaktligen ogiltigt av nationell domstol, inte, i ett fall där avtalet kan bestå utan detta villkor, kan göra anspråk på ersättning enligt en dispositiv bestämmelse i nationell rätt som skulle ha varit tillämplig om detta avtalsvillkor inte hade förelegat (punkt 67). EU-domstolen motiverade sin ståndpunkt med att om de nationella domstolarna hade befogenhet att ändra innehållet i ett oskäligt villkor i ett sådant avtal skulle detta äventyra förverkligandet av det långsiktiga syftet med artikel 7 i direktiv 93/13/EEG. En sådan möjlighet skulle nämligen motverka den ”avskräckande effekt” (se EU-domstolens dom C-26/13, Kásler, punkt 79) det har på näringsidkarna att sådana oskäliga villkor ”helt enkelt inte kan tillämpas” gentemot konsumenterna, eftersom näringsidkarna skulle vara benägna att använda sådana avtalsvillkor med vetskap om att även om de skulle ogiltigförklaras så skulle den nationella domstolen kunna komplettera avtalet i nödvändig utsträckning på ett sådant sätt att dessa näringsidkares intressen tillvaratogs (Dexia, punkt 64).

25 Även för det nu aktuella fallet skulle man av nämnda rättspraxis kunna dra slutsatsen att bestämmelserna i den dispositiva rätten inte får tillämpas redan av den anledningen att det föreligger ett oskäligt och således inte tillämpligt villkor. En sådan slutsats, som befriar konsumenterna som har gjort sig skyldiga till avtalsbrott från att ersätta den skada som de har vållat, går emellertid stick i stäv med systematiken och värderingarna i civilrätten, vilken kännetecknas av att avtalsparterens olika intressen ska jämkas samman på ett rimligt sätt. Även EU-domstolen har medgett att den nationella lagstiftaren med bestämmelserna i den dispositiva rätten avser att åstadkomma jämvikt mellan avtalsparternas intressen (EU-domstolens dom C-260/18, Dziubak, punkt 60). Därför begärs ett klargörande från EU-domstolen.

26 Fråga 2:

27 Det nu aktuella fallet kännetecknas, till skillnad från den situation som låg till grund för avgörandet i målet Dexia (se punkt 64, ”näringsidkarna skulle vara

benägna att använda sådana avtalsvillkor”), av att villkoret inte är relevant för bedömningen av den rättighet som är föremål för talan, eftersom den åberopade rätten till skadestånd endast kan stödjas på bestämmelser i den dispositiva rätten. Även Gupfinger har grundat sin rättighet på den dispositiva rätten, och inte på det oskäligen villkoret. Gupfinger har därmed inte ”använt” villkoret i förfarandet mot VB i den mening som avses i punkt 64 i avgörandet i målet Dexia för att grunda sin rätt på detta. Oberster Gerichtshof anser därmed att det inte är uteslutet att tillämpa den nationella dispositiva rätten i det nu aktuella fallet, trots den omständigheten att det ska anses vara oskäligt att fastställa ett schablonmässigt skadestånd på 20 procent.

- 28 Detta strider inte heller mot domstolens skyldighet att, så snart den har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, ex officio beakta den omständigheten att villkor är ogiltiga (EU-domstolens dom Gutiérrez Naranjo, C-154/15, punkterna 58 och 59). Denna skyldighet avser enligt Oberster Gerichtshofs uppfattning endast de villkor som är relevanta för bedömningen av den rättighet som är föremål för förfarandet. Att ex officio beakta den omständigheten att villkor är ogiltiga skulle följaktligen bara komma i fråga när villkoret är direkt relevant för bedömningen av den rättighet som är föremål för talan [utelämnas]. Ett klagorand från EU-domstolen är nödvändigt även i detta fall.
- 29 Fråga 3:
- 30 Enligt EU-domstolens praxis får den nationella domstolen inte komplettera avtalet genom att ändra innehållet i ett villkor när den konstaterar att ett oskäligt villkor i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument är ogiltigt (EU-domstolens dom Banco Español, C-618/10, punkt 69 och följande punkter, dom Gómez del Moral Guasch, C-125/18, punkt 59 med ytterligare hänvisningar, och dom Dexia, 229/19 och C-289/19, punkt 63). Även Oberster Gerichtshof försvarar (även i ett individuellt förfarande) detta så kallade förbud mot en räddande ändring (geltungserhaltende Reduktion) (mål 0128735, mål 0122168 och mål 0038205 [T20]).
- 31 Det måste emellertid klargöras huruvida ovanstående gäller även för delbara villkor. De påföljder som i det aktuella fallet föreskrivs i villkor V tredje stycket är valfria för näringsidkaren. Vid sidan om rätten till högt schablonmässigt skadestånd, som ska anses vara oskäligt, finns det enligt Oberster Gerichtshofs uppfattning inget att invända mot att den faktiska skadan görs gällande, i synnerhet som detta är i överensstämmelse med den dispositiva rätten. Det behövs ett klagorand från EU-domstolen av frågan huruvida det strider mot direktiv 93/13/EEG att underlåta att slå fast att villkoret är ogiltigt i sin helhet i ett sådant fall.
- 32 [utelämnas]
- 33 [utelämnas] [processuella frågor, vilandeförklaring av målet]

[utelämnas]

22 september 2021

[utelämnas]

ARBETS
DOKUMENT